

3. Договір про охорону художніх та наукових закладів та історичних пам'яток (Пакт Періха) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.uazakon.com/document/tpart22/isx22214.htm>.

4. Конвенция о защите культурных ценностей в случае вооруженного конфликта [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

5. Другий протокол 1999 р. до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у випадках збройного конфлікту 1954 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.icrc.org/rus/resources/documents/misc/ratification-kit-cultural-property-271004.htm>.

6. Дополнительный протокол к Женевским конвенциям от 12 августа 1949 года, касающийся защиты жертв международных вооруженных конфликтов (Протокол I). Женева, 8 июня 1977 года. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.icrc.org/rus/resources/documents/misc/treaties-additional-protocol-1.htm>.

7. Дополнительный протокол к Женевским конвенциям от 12 августа 1949 года, касающийся защиты жертв немеждународных вооруженных конфликтов (Протокол II). Женева, 8 июня 1977 года. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.icrc.org/rus/resources/documents/misc/6lkb31.htm>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-229-6-55>

APPLICATION OF NORMS OF THE ISTANBUL CONVENTION IN THE PERSPECTIVE OF THE CRIMINAL LEGISLATION OF UKRAINE

ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ В РАКУРСІ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Matiushenko O. I.   Матюшенко О. І.

*Candidate of Sciences in Public
Administration,
Head of the Criminal Law Department
National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine*

*кандидат наук з державного управління,
завідувачка кафедри
кримінального права
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

20 червня 2022 року Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому

насилъству та боротьбу з цими явищами, також відому як Стамбульська конвенція, яка була прийнята Комітетом Міністрів Ради Європи у 2011 році. Ратифікація конвенції означає, що вона стає частиною національного законодавства нашої держави. У західному світі конвенція – це своєрідний «маркер цивілізованості», а тому є всі підстави вважати цей крок необхідним на шляху України до повноправного членства в Європейському Союзі.

Мета документу – зруйнувати гендерні стереотипи, які допускають насилъство щодо жінок і домашнього насилъства, яке може бути вчиненим стосовно чоловіків і неповнолітніх (хлопців та дівчат), оскільки конвенція пропагує та захищає право людей на вільне від насилъства життя та забороняє всі види дискримінації.

Для ефективного впровадження всіх передбачених у конвенції механізмів важливим є необхідність регулярного звітування перед міжнародною спільнотою про виконання взятих на себе зобов'язань.

Базові принципи конвенції: кримінальне переслідування правопорушників; захист постраждалих; запобігання насилъству; скоординована політика влади щодо протидії насилъству.

Зауважимо, що Україна не розглядатиме положення конвенції, які зобов'язують до змін у Конституції, Сімейному кодексі та законах щодо інститутів шлюбу, сім'ї й усиновлення та прав батьків виховувати дітей згідно з власними переконаннями. Україна прямо зазначила, що застосовуватиме конвенцію відповідно до цінностей, принципів і норм, визначених Конституцією України, – про це йдеться в офіційній заяві держави, розміщеній на сайті Верховної Ради України. Цікаво, що ратифікація конвенції з подібними застереженнями є доволі рідкісним явищем, оскільки до України єдиною країною, яка ратифікувала конвенцію із застереженнями, була Хорватія, яка вирізняється сильними християнськими традиціями. Ще одне застереження стосується того, що Україна не виплачуватиме постраждалим від насилъства передбачені конвенцією компенсації до моменту приведення національного законодавства у повну відповідність до конвенційних положень.

Стамбульська конвенція передбачає кримінальну відповідальність за широкий спектр форм насилъства, що охоплює: домашнє насилъство, яке охоплює фізичне, психологічне, сексуальне або економічне насилъство, сталкінг – сексуальне домагання вдома, на роботі, у транспорті, на вулиці чи де-інде (український законодавець передбачив відповідальність за сексуальні домагання в широкому значенні (небажану вербальну, невербальну або фізичну поведінку сексуального характеру, метою або наслідком якої є порушення гідності особи, зокрема, шляхом створення залякувального, ворожого, принизливого

або образливого середовища), сексуальне насильство (включно із звалтуванням, що передбачає різні види сексуальних активностей з особою без її згоди), примусовий шлюб, каліцтво жіночих геніталій, примусовий аборт та стерилізацію.

Україна почала імплементувати положення конвенції ще до її ратифікації, наприкінці 2017 року, коли ухвалили Закон «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». Тому можна констатувати, що внутрішнє законодавство вже частково побудоване на нормах Стамбульської конвенції, саме тому докорінних змін в частині протидії домашньому насильству воно не потребує. Також слід зазначити, що конвенція ще більше розширює розуміння сексуального та домашнього насильства.

Крім того, Стамбульська конвенція передбачає скасування строків притягнення до кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, пов'язані із домашнім насильством та сексуальним насильством. Сьогодні в Україні такі кримінальні правопорушення, як домашнє насильство (ст. 126-1 КК України), сексуальне насильство (ст. 153 КК України), звалтування (ст. 152 КК України), примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК України) також мають строки давності. Це означає, якщо звалтування сталося більше як 5 років тому, а домашнє насильство більше як 2 роки тому, особу може бути визнано винною, проте звільнено від кримінальної відповідальності.

Для забезпечення негайного захисту потерпілих конвенція передбачає вилучення кривдника, що вчинив домашнє насильство, з його дому так установлюючи фізичну відстань між кривдником і жертвою, щоб запобігти подальшому насильству. Вилучення правопорушника, навіть якщо він власник місця проживання, запобігатиме подальшим травмам у жертви. Сторони вирішуватимуть, яка владна структура матиме право на видачу заборонних постанов, проте безпека жертви чи особи, що наражається на ризик, залишатиметься пріоритетом.

Крім зміни підходів до розуміння окремих понять, конвенція передбачає впровадження принципово нових для України заходів та створення спеціалізованих установ, направлених на протидію насильству та оперативний захист потерпілих. Зокрема, велика увага приділяється превентивним заходам: проведення роз'яснювальної роботи, фінансування державних програм, забезпечення компенсацій постраждалим від насильства, створення та фінансування спеціальних притулків для потерпілих, спеціалізованих служб для підтримки

постраждалих від сексуального насильства, які надаватимуть соціальну та медичну допомогу потерпілим від насильства, а також співпрацюватимуть із правоохоронними органами. Це лише частина передбачених конвенцією заходів запобігання та протидії насильству.

Сьогодні правопорушення щодо жінок та пов'язані із домашнім насильством розглядаються в порядку приватного обвинувачення. Це означає, що такі провадження можуть розглядатися і передаватися до суду лише за заявою потерпілої особи. Проте Стамбульська конвенція зобов'язує Україну змінити підхід до такої категорії справ. Відтепер провадження щодо домашнього насильства не будуть приватними і розглядатимуться за відсутності заяв та скарг.

Література:

1. Конвенція Ради Європи «Про запобігання насильству щодо жінок і домашнього насильства та боротьбу з цими явищами» від 11.05.2011
2. Кримінальний Кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131)
3. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-229-6-56>

CRIMINAL VALUES AS THE SUBSTANCE OF WAR CRIMES

КРИМІНАЛЬНІ ЦІННОСТІ ЯК ПІДґРУНТЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ

Poklad V. I.   Поклад В. І.

*Candidate of Philosophical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department of
Social and Humanitarian Disciplines
Luhansk State University of Internal Affairs
named after E.O. Didorenko
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін
Луганського державного
університету внутрішніх справ
імені Е.О. Дідоренка
м. Івано-Франківськ, Україна*

Війна є об'єктом аналізу для багатьох наук. Політологія, філософія, соціологія, психологія, правознавство. Кожна з них зосереджує увагу на різних аспектах цього явища. Але адекватне пізнання і наукове